

Meclis-i Meb'usan

1293-1877

Zabıt Ceridesi

.....

DDC 000.24
YER D01
YIL 1293
CLT c.1
KSM
KOP
DEM 96-10056

TOPLAYAN
hakki tarık us

1940-1528
R-2-102-a

İstanbul — 1939

Meclis-i meb'usan 1293=1877 Zabıt Ceridesi

üçüncü içtima

7 rebiullevvel 1294=10/23 mart 1293/1877

İÇİNDEKİLER

1—Müzakere edilen maddeler:

Dahilî nizamname müzakeresi

Sayfa

25-29

Üçüncü inikad(*)

7 rebiulevvel 1294=10/23 mart 1293/1877
PERŞEMBE

Reis: AHMED VEFİK EFENDİ

Evvelce beyan olunduğu vechile hey'eti meb'usan perşembe günü üçüncü defa olmak üzere suret-i âleniyyede akd-ı encümen-i meş-veret eylemiştir.

Bir gün evvel tevzi olunan duhuliye hitabları ile âyandan, süferadan, şehir müntehiblerinden, havastan, gazetecilerden ve avamdan bir hayli zevat mevcud olup, vükelâdan dahi zat-ı hazret-i sadrîâzamî, dahiliye nazırı devletlû Cevdet paşa, rüsumat emini devletlû Kâni paşa, Maliye nazırı devletlû Yusuf paşa hazretleri ile âmedi-i divan-ı hümayun atufetlû Mahmud Beyfendi, âyandan dahi devletlû Rıza paşa hazretleri mevaki-i mahsusalarında bulundular.

DAHİLİ NIZAMNAME

Müzakerata saat altıya on kalarak mübarşeret olunup çarşamba günü ekseriyyet-i âra ile(**) tayin olunan reis-i evvel ile kâtiblerin esamisini mübeyyin mazbata kıraet olundu. O günkü içtimada verilen karar mucebince nizamname-i dahilinin kıraeti reis tarafından bitteklif ilk üç maddesi kıraet olundukta reis bu maddeler üzerine beyan-ı mütalea edeceğini çarşamba günü deftere kaydettiren zevatın isimlerini istedi. Evvelâ ismi muharrer olan

Yusuf Ziya Efendi (Kudüs) — (Kürsi-i hitabete çıkarak) Efendiler, padişahımızın ih-sanı olan kanun-i esasî mucebince şu mecliste bulunan meb'uslar yalnız kendi memleketlerinin

meb'usları değil, bütün memalikin meb'uslarıdır. Nizamname-i dahilide şube reisleri ile resisanilerinin en müsünlerden intihabı lâzımgeleceği zikredildi. Ben buna itiraz ederim, çünkü bizde ihtiyarların ekserisi riyaset hizmetini ifa edemez. Gençlerimiz mekteb gördüklerinden her şeyi bilirler. Meb'usu olduğum Kudüs sancağında yüz yirmi bin nüfus vardır. Görmüşüm ki ekser erbab-ı istidad gençlerdendir. Bunun için en müsinnî yerine, en dirayetlisi diye yazılmalı. Bir de gelecek sene âzanın tercem-i hali yazılıp herkes meclise girmeden okumalı; çünkü şimdi birbirimizi bilmediğimizden intihablar alelâmya oluyor. Hepimiz birbirimizi bilelim, iktidar lâzım, sin lâzım değil; muktedir olduktan sonra kâfidir(*)).

Bir de nizamnamede kitabet hizmetini sinnen en küçüğü ifa edeceği musarrah olup kitabeti sinnen en küçüğü ifa edeceğine en muktediri etsin.

Benim ikinci itirazım da budur ki; beş şubenin ne ile meşgul olacağı tayin edilmeli, azası kura ile intihab olunacağına, terceme-i hal yapılır ise âzanın iktidarı anlaşılacağından her şubenin meşguliyyetine göre aza intihab etmeli.

(*) Yusuf Ziya Efendi kürsi-i hitabette ilk defa olarak nutka ağaz ile reis ve reis-i sanilerin en müsün olanlardan intihabına itiraz eyledi; "şimdiki halde ihtiyarlarımızın en çoğu efkâr-i âtika erbabından ve bir heyet-i meb'usana riyaset için gayri müsteid takımından bulunduğu ve fikir-i hürriyet ve kanun-i esasî taraftarlığı ise ağılebiyyet ve belki umumiyyetle genç takımda görüldüğü beyaniyle riyasetler için en müsinnî lâfzı yerine en dirayetli lâfzının istimalini tavsiye eyledi. -Uss-i İnkılâb, S.231

(*) Takvim-i Vekai, S: 1870, 12 mart 1293

(**) Şubelerde.

H. T. US

Tüccarın, ticaret ve zürrain ziraat işine bakması gibi.

Dedi.

Reis Efendi — Bu nutka cevaben nutuk edecek var mıdır?

Deyince:

Rasim Bey (Edirne) — (*Kıyam ile*) Her meb'usu elli bin kişi intihab ediyor, bunun için ihtiyarlara iktidarsız nazariyle bakılmak müslem değildir. Çünkü ihtiyarlar da dahi iktidarlı olanlar vardır.

Badehu:

Ahmed Efendi (Aydın) — (*kıyam ile*) Şubeleri beşe hasretmek azdır. Zira aza pek çok olacağından her şubeye çok aza isabet eder. Şubelerin vazifelerini tayine dahi hacet yoktur, zira şubelere içtima-ı umumînin kendilerine havale edeceği her işe bakacağından mesalihi tayin lâzımgelmez.

Dedi.

Reis Efendi — Şube reislerinin iktidarını düşünmek lâzımgelmez; çünkü nizam her vazifeyi tayin ediyor. İş hey'et ve şube görecektir, reisi yalnız delâlette bulunacak.

Dedi.

Hüdaverdi Ohannes Efendi (İstanbul) — (*kıyam ederek*) Ehl-i iktidarı arıyacak olsak vakit zayi edeceğimizden bu bendin ibkasını reca ederim.

Dedi.

Rasim Bey (Edirne) — Dört sene sonra gelecek meb'usların hepsi okumak yazmak bilmeleri nizam iktizasından olduğundan Ziya Efendinin itirazını ben dahi cerhederim.

Deyip,

Bahaeddin Efendi (Bursa) — Rüyaset ve sair hidematı ifaya memur küçük memur da bulunur.

Dedi.

Reis Efendi — (*müzakereyi cem'ile*) Bu nizamlar memleketimizde gıyâ yüz yıldanberi müesses gibi kaleme alınmıştır. Bizce kapıdan giren âzanın cümlesi iktidarcı müsavî görünür. Bunun için aza riyasete kimi intihab eder ise o adam iyidir. En ihtiyar demekten mürad intihab hususunda izae-i evkat olmamak içindir. Reis işi nizamda muayyen olmadığından iktidarını düşünmek pek de mühim değildir. Kâtibler ise en genç olmak lâzımgelir. Vazifeleri de kaleme alınacak şeylere nezaretten ibarettir. Bu-

nun için ben bu ibarede mahzur görmem. İcab eder ise ekseriyete müracaat ederim. Hacet var mıdır? Yoksa öyle kalsın mı?

Dmeleri üzerine, bir iki kişi ekseriyete müracaatı rey ettiler ise de,
Azadan bir çoğu — Böyle kalsın!

Dedi.

Reis Efendi — Şube reisleriyle sanilerinin mutlaka ihtiyarlardan olması ekseriyetle kabul olduğunu ilân ederim.

Deyip, şubeler hakkında bervech-i âti izahatı verdi:

Reis Efendi — Şubeler her işi taksim için değildir, içtima-ı umumîde üç yüz kişi bir kâğıda yaklaşamazlar; binaenaleyh bir iş evvelâ birinci şubeye verildikten sonra ikinciye ve üçüncüye... hasılı hepsine verilir. Bu suretle yine her işi âzanın hepsi görmüş olur. Nizamnamenin alt tarafında buna dair sarahat vardır.

Manok Karaca Efendi (Haleb) — (*izahat taleb ederek*) Bu intihab işleri için yapılacak kanunları biz mi yapacağız, yoksa hazır var mı?

Demesi üzerine:

Reis Efendi — O kanunların hazırları da vardır. Burada yapılacakları da vardır. Olanları tedkik, olmiyanları tanzim bize aiddir. Hatt-ı hümayunda tasrih buyurulduğu üzere intihab kanunlarını tanzim edeceğiz.

Dediler.

"Dördüncü madde evrakın ihzarı hakkında olmakla bunun için fasl-ı mahsus tertibine ekseriyetle karar verildi" (*).

Nizamname-i dahilinin 5 inci maddesinde meb'us olanlar kabul olunmazlarsa yerine diğerlerinin intihab olunması kaydı üzerine:

Mustafa Bey (Yanya) — Tekrar intihab edilmesinden yeniden gene intihab anlaşılıyor; çünkü bizde demiryol arabaları olmadığından halk her vakit toplanıp intihab edemezler.

Diye (Bu halde birinci meb'us kabul olunmaz ise memleketinde ikinci ekseriyyet kazananın kabul olunmasını ve tekrar intihaba hacet kalmamasını ve nizamın ona göre tashih olunması) *nı taleb eyledi. Meclis tarafından dahi kabule şayan olmıyan meb'usun yerine diğerinin intihabı müzakeresi sonraya tehir edildi. Bunun üzerine:*

Rupen Efendi (Edirne) — İntihab kanunu icabınca yapılmıştır.

(*) (Meclis-i Meb'usan)

Demekle;

Mustafa Bey — O kanun görülür ve ihtiyaca kâfi bulunur ise itirazımı geri alırım.

Dedi.

Manok Karaca Efendi (Haleb) — Eğer birinci meb'us kabul olunmadığı zaman yerine ikincisi kabul olunursa o halde ikinci ekseriyet kazananlar birinciye düşürmek için daima ifsad ederler.

Dedi.

Azadan birisi — Kabul olunmiyan meb'us adem-i kabulünün sebebini sormağa haklı olup olmayacağı

nı sual etmesi üzerine;

Reis Efendi — Bunu kanun bilir, biz bilmez; biz karışmayız. Elbette kanun esbabını gösterir.

Cevabını verdi.

Rupen Efendi (Edirne) — Belki halk, yine eski ettikleri zatı intihab ederler; bunun için bu maddenin tashihi lâzımdır.

Deyip;

Reis Efendi — Bu mes'eledede iki mülâhaza vardır. Birisi, mademki mükemmel intihab nizamı yapılacak, bu müzakereyi o zamana tehir etmek; ikincisi şimdi müzakere eylemek.

Birinci mülâhaza bana kalırsa usule daha muvafıktır. Ekseriyet ne der? Kanun geldiği zaman mı, şimdi mi?

Diye süâl etmesi üzerine ekseriyet kanun geldiği zamanı re'yeyledi.

Hüdaverdi Ohannes Efendi (İstanbul) — 4 nefer kâtibden başka kestör tayin olunması *nı teklif etti.*

Reis Efendi — Bunların dün icra edildiğini ve şu halde matlûb olan şey bunların vezaifini mübeyyin bir kaç fasıldan ibaret bir nizamname yapılması olacağından her şubede ikişer kişi tefrik olunarak bu nizamı kaleme alması ve içtima-ı umumîde müzakere edilmesini *ityan eyledi ve buna dahi ekseriyet hasıl oldu.*

Ahmed Efendi (Aydın) — Şube reislerinin intihabı bir günde olmasın. Buna bir müddet vazolunsun; çünkü birbirimizi derakab öğrenemeyiz. O vakite kadar meclis muvakkat reis marifetiyle idare olunsun.

Dedikte:

Reis Efendi — Asıl nizam iktizasınca üçer namzed intihab edilecek, her reis ve reis vekili için üçer. İşbu müntehab namzedlerin içinde

üç encümenden dahi adam bulunacağından âzanın bunları tanıması lâzımgelir.

Diyerek nizamın bu kütası ibka edilip edilmemek suretini ekseriyyetten süâl ile ekseriyet ibkasına karar verdi.

Nizamnamenin 14 üncü maddesi üzerine (Şubelerde verilecek kararların zabtolunacakları mazbatalarda aza-i mevcudenin yalnız adedi yazılmak) *kararına azadan birisi itirazla; (isimleri dahi yazılması) nı re'yeyledi. Ekseriyete müracaatla bazıları bu re'yi tasvib eylediler ise de nihayet esaminin tasrih olunmasında ekseriyyet hasıl oldu.*

Hüdaverdi Ohannes Efendi (İstanbul) — (Nizamın 20inci maddesinde şubelerin iki ayda bir tecdidi ve beherinin onar azadan mürekkeb iki encüme tefriki) *hususu üzerine izahat istedi.*

Ziya Efendi (Kudüs) — Encümenler için on kişi azdır. Memalik-i şahanede vilâyet çoktur. Onun için herkes her vilâyetin ahvalini bilmez. Encümenlerde çok adam olur ise her vilâyetten adam bulunmuş olur.

Demesiyle;

Rasim Efendi (Edirne) — Şubelerde bakılacak iş davaya ve verilecek arzuhallere filâna aiddir. Vilâyatın ve ahalinin ahvalini bilmeye hacet yoktur.

Dedi.

Ahmed Efendi (İzmir) — Bu zaten 16 ncı bendde musarrah olup aza on da olur, on beş de olur, tasrihe hacet görmem.

Dedi.

Ekseriyete müracaat olundukta hacet görülemeyeceğine karar verildi.

Nizamnamedeki (bir meb'usun iki encümene aza olduktan sonra bir üçüncü encüme aza olamayacağı) *fıkrası üzerine izah istediler.*

Reis — Üçüncüye dahi âza olmamasından maksad esgalin adem-i tekessürü olduğundan *bahisle izah verdi.*

Nizamın ilk üç faslı okunup bittikten sonra.

Reis Efendi — Şu üç fasıl içinde yalnız kâtiblerin genç olmayıp gençlerden olması suretinden ibaret bir tashihten maada sair ahkâmı kabul olunup olunmadığını *süâl eyledikte, umumen (kabul) cevabı verildi. 28inci maddede* (Hey'et-i meb'usana arzolunan veyahud tanzim veya tadili teklif edilen kanunlar reddedil-

dikten sonra bir daha mevki-i müzakereye konulması için iki ay mürûru lâzımgüleceğı) *fıkrası üzerine:*

Ahmed Efendi (İzmir) — 28inci madde i-yice anlaşılamadı. Reddolunan bir kanun iki aydan evvel tekrar mevki-i müzakereye konulamaz, diyor.

Demesi üzerine arada cereyan eden müzakerattan sonra:

Reis Efendi — Bundan maksad bugün reddolunan bir şey yarın tekrar müzakereye konulmayıp, aradan biraz vakit geçmesinden ibaret tir.

Dedi; ve bu izah üzerine ekseriyete kanaat geldi.

Hüdaverdi Ohannes Efendi (İstanbul) — Bu babda iki ay münasibdir.

Dedi.

Nizamın beşinci babında (Vükelâ-i devletten birinin bazı istizah için hey'et-i meb'usana davet olunması meb'usandan birisi tarafından teklif edildikte hey'etçe bu teklif baddettensib o vekile tezkere yazılacağı) *mes'elesi üzerine* (O tezkerede hangi maddeden dolayı davet olunduğı izah edilmek mukayyed ise de izah edilmemesi) Nafi Efendi (Haleb) *tarafından re'yedildi.*

Nafi Efendi (Haleb) — Tezkerede izah-ı madde olunmamalıdır. Çünkü gelecek zat veya vekili söyliyeciğı sözü evvelce hazırlamış olur.

Demiş ise de;

Reis Efendi — Vakıt zayı etmemek içindir; bunda bir beis yoktur.

Demesiyle() ekseriyet tarafından izah-ı madde olunması sureti karar verildi.*

Nizamın meclise davet olunan vükelânın vereceğı cevaba yalnız kendisini davet teklifini eden meb'us mukabele edip meb'usan-i sairenin mukabele edememesi) *fıkrası(**) üzerine,*

Mustafa Bey (Yanya) — Vükelâdan birinin, izahat alınmak üzere celbolunmasını teklif eden adam mı, yalnız o zat, geldiğı zaman söz söyliyeciğı, yoksa sairleri de mi?

Demesi üzerine, sair meb'usanın dahi söyliyebilmesi ve söyliyememesi hakkında bir kaç söz teatisinden ve fıkra-i mezkûrenin kiraetinden sonra:

(*) Meclis-i Meb'usan adlı eser.

(**) 30 uncu madde. Meclis-i meb'usan

Reis Efendi — Herkes reisten ruhsat alarak ertesi günü bu babda söz söyliyebileceğ.

Dedi.

Hüsni Efendi (Haleb) — Bu sözün bend-i mezkûre ilâvesi lâzımdır.

Dedi ise de alt tarafındaki bend, bu mes'eleyi izah ile (Davet olunan vükelâdan alınacak cevap badehi mecliste müzakereye konulacağı) *nı gösterdiğinden ve o halde herkes rey'ini verebileceğinden bu izaha hacet olmadığına ekseriyetle karar verildi; maahaza nizamın ilk dört faslı kabul olunduğı halde şu fıkranın bir daha tedkiki için beşinci faslı içtima-ı âtiye terkolundu(**).*

Saat yedi buçuğa geldikte, müzakere-i âle-niyyeye hitam verilerek badehu meclis müzakere-i hafiyyesine şuru eyledi.

(***) Burası (Vakıt) in 502 sayı ve 11 mart 1293 tarihli nushasından şöyle hülâsa edilmiştir:

"Otuzuncu madde üzerine İstanbul meb'usanın dan Allahverdi zade Ohannes efendi (Vükelâdan istifsar olunacak madde üzerine) esna-i istizahta meb'usandan birinin hatırına bir şey gelirse Mecl-i Meb'usana davet olunmuş olan vükelâdan o zata bazı maddelerin kühn ve keyfiyyetini meb'usından sair dahi sül etmeklik salâhiyyeti) şu bend-e ilâve olunmasını irad ve beyan eylemiş ise de.

Reis Efendi — Bu maddeye ilâve olunacak o ibareyi bir kâğıda yazın da müzakere edelim.

Dedi. Burası diğer müzakereye talik olunarak saat dahi yedi buçuğa gelmekle müzakere-i husiyyeye başlamak üzere hey'et teneffüs dairelerine dağıldılar.

Meclis-i meb'usan 1293=1877 Zabıt ceridesi

Dördüncü içtima

8 rebiulevvel 1294=12/24 mart 1293/1877

İÇİNDEKİLER

	Sayıfa
1—Riyasetin hey'eti umumiye maruzatı	
Meclisin tatil günleri	32
2—Müzakere olunan maddeler:	
Dahilî nizamname müzakeresi	32-33

Dördüncü inikad^(*)

8 rebiulevvel 1294=12/24 mart 1293/1877
CUMARTESİ

Reis: AHMED VEFİK EFENDİ

Dünkü içtima hey'et-i meb'usan reisi atufetlû Ahmed Vefik Efendi hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde(**) vuku bulmuştur.

Evvelemird evvelki içtimari hafide tatil eyyamına dair sebkât eden müzakerenin mazbatası okundu. (Reis Efendi evvel-i emirde tatile razı olmadığı halde yalnız cuma günü tatile muvafakat gösterdiği, fakat ekseriyyet-i âra ile pazarın dahi tatilde dahil olduğu) ilân kırıldı.

Reis Efendi (Azadan üç zatın şubelerde meşgul ve üç zatın mezun ve diğer üçünün dahi namizaç bulunduğu) nu beyan ederek bugünkü bab-ı müzakereyi küşad eyledi.

Vasilâki Efendi (İstanbul) — Bir işimiz olduğu, yahud hasta bulunduğumuz zaman ruhsat almak lâzım mı?

Süâlini irad etmesi üzerine:

Reis Efendi — Bunun nizamnamede mu-sarrah olduğunu,

Vasilâki Bey (İstanbul) — Nizamnamenin daha orası gelmediğini,

Reis Efendi; Nizamnamenin orası okunup da (tadil veya ibka edileceği zamana kadar fıkra-i mezkûrenin lâzımül'itâa olacağı) nu bil'itiyan, ekseriyet dahi buna karar verdi.

Reis Efendi — Şimdi nizamnamenin alt tarafını okuyalım. Aza-i kiram hatıra gelen şeyleri zabtetsinler. Nutuk istiyenler, ileriki içtima-ı âlenide irad-ı nutk için hazırlansınlar.

Dedi.

Azadan birisi — Şimdi okunan mazbata, ev-

velki içtimanın yalnız kısm-ı hafisi mazbatasıdır; âlenisinin mazbatası okunmayacak mı?

Demesi üzerine:

Reis Efendi — (Onun dahi sonra okunacağı) nu beyan eyledi.

Altıncı faslın 32 inci maddesinden bed' ile nizamname okunmağa başladı. Bu fasıl vükelâ-i devlet hakkında mes'uliyeti müstelzim olacak şikâyet bahsi olup (Böyle bir teklif hangi şubeye aid olacağı bilmüzakere oraya gönderileceği) fıkrası üzerine:

Azadan birisi — Şubeye mi, yoksa encüme-ne mi gönderilecek?

Süâlini irad ve Reis Efendi tarafından: (Şubeye gönderilecek) cevabı üzerine:

Azadan biri — Şubelerin ayrı ayrı memuriyetleri var mıdır?

Diye ikinci süâli dermiyan eyledikte;

Reis Efendi — Hayır, hangisine münasib olacağı kararlaşıp ve ondan sonra birer birer şubelerin hepsinden geçecek.

Dedi.

Nizamın 23 üncü maddesinden 40 inci maddesine kadar mevaddı sırasıyla okundu. Bunlar içinde yalnız (Reis) lâfzının (Makam-ı riyaset) diye tashihinden ibaret bir eksiklik görüldü.

43üncü bandde (bazı mevadd-ı mühim-mevü müstacelenin müzakeresi yalnız bir defada hitam bulması lâzımgeleceği) mes'elesi üzerine azadan birisi söz isteyip ileriki içtima da nutketmesi için kaydolundu.

44üncü madde üzerine dahi Kudüs meb'usu Yuzuf Ziya Efendi nutuk istedi ve kaydol-

(*) Takvim-i Vekai, S: 1871,

(**) Hafi olarak.

—Vakit Gazetesi—

lundu.

45 inci ve 46 ncı ve 47 nci maddeler o-
kundu: (Meclis-i meb'usana verilecek arzu-
haller üç kısma taksim olunacağı) *fıkrası üze-
rine azadan bir kaç istizah eylediklerinde, su-
ret-i istizahları* (vükelâya tebliğe şayan olmu-
yan arzuhallerin ne gibi şeyler olacağı) *kaziy-
yesinden ibaret idi.*

Yine âza meyanından (Bunların kanun-i
esasîye muhalif veyahud sair mahalle takdimi
lâzımgelirken hey'et-i meb'usana takdim olun-
muş arzuhaller demek olacağı) *nı irad edenler
bulundu.*

Bunu takiben (Zikrolunan arzuhaller yal-
nız havale edilmekle mi iktifa olunacağı veya
hud bir de karar verilip verilemeyeceği) *dermi-
yan edildi.*

Reis Efendi (İstek edenlerin nutuk için
kaydolunmaları) *nı teklif etmekle, Dersaadet
meb'usu Vasilâki Bey ile Haleb meb'usu Manok
Karaca Efendi kaydolundular.*

49 uncu ve 50 inci maddelerde (Vükelâ-i
devletten edilecek süâllere on güne kadar cevap
verilmezse taraf-ı riyasetten istical edileceği)
*fıkrasına Konya meb'usu Simonaki Efendi iti-
razı olduğundan bahisle defterine ismini kay-
dettirdi; ve âzadan Aydın meb'usu Rakim(*)
Bey dahi mu'maileyhe peyrev oldu.*

Şu aralık:

Reis Efendi — Hey'et-i meb'usanın işi bu
nizam ile yürüyeceğinden bahisle bunlara gü-
zelce dikkat olunması

nı tavsiye eyledi.

10 uncu fasla kadar olan bendlere hiç bir
şey denilmeyip onuncu fasılda âranın suret-i
istihsaline dair olan 58 ve 59 uncu bendler ü-
zerine Suriyeden Nikolâki Efendi *nutuk istedi.*

61inci maddede (Bir mes'elenin ya lehine
veya aleyhine rey verenlerin isimleri resmî ga-
zeteye darc ile ilân kılınacağı) *mes'elesi, reis
efendi hazretleri tarafından tekrar bittefhim
hey'etin reyi sorulduktan kabul cevabı verilir:*

Reis Efendi — Bu halde gelecek mecliste
herkes ismini yazsın. Bunları kırmızı veya be-
yaz kâğıd üzerine bastıralım. Rey-i alenî bun-
larla verilecektir. İcabına göre herkes ismini
keser, verir.

(*) "Rağb" olacak

Dedi.

11inci fasıl meclis müzakeratının suret-i
akdi olup,

Reis Efendi — Dünkü mecliste kestörler
yani idare memurlarının vazifelerini mübeyyin
bir şey kaleme alınsın, demiştik; onu buraya
dercedeceğiz.

Dedi.

84 üncü maddede (Mecliste gürültü olur-
sa icabına göre bir saat tatil olunup ondan son-
ra gürültü tekerrür ederse o gün tatil edileceği)
fıkrası üzerine:

Reis Efendi — İnşaallah, biz bunları gör-
meyiz!..

Demesi üzerine:

Umum âza — İnşallah, İnşallah!

Diye mecliste o gibi gürültülerin vukua
gelmiyeceğini temin eylediler. Yine bu arada;
(Her mecliste müzakereye konulacak olan me-
vad evvelce bir levhaya yazılması ve resmî ga-
zete ile ilân edilmesi) *fıkrası üzerine:*

Reis Efendi — Bana kalırsa bu on sene
sonraya kalır; maahaza bunu ayrıca bir şubede
bakalım.

*Dedi ve ittifak-ı âra o merkezde husul
oldu.*

Bu içtimada nizamın 38 inci maddesine
kadar okunarak;

Reis Efendi — Biz bunları üç çeyrek saat-
te yalnız okuduk. Önümüzdeki mecliste müza-
keresi ancak on dört çeyrekte biter; binaen.
aleyh burada kalalım.

Dedi.

Ve evvelki meclis-i alinin mazbatası o-
kundu.

Mazbata-i mezkûrede (Meclise davet olu-
nan vükelâya yalnız o teklifi eden meb'usun
mukabele edip sairlerinin edememesi) *fıkrası
kat'iyyen kararlaştırılmak üzere bir diğer içti-
maa tehir edilmiş iken nasılsa kararlaştırılmış gibi
gösterildiğinden,*

Yenişehirli zade Ahmed Efendi (İzmir)) —
Biz buna kabul yüzü göstermedik.

Demesiyle kendisine dahi bir takım işti-
râk edenler bulunduğundan nizamın bu fıkra-
sı için suret-i tashihi havi yapılacak lâyhalar
üzerine tashih keyfiyeti gene derdest bırakıl-
dı. Saat yediyi çeyrek geçerek meclise hitam
verildi.

Meclis-i meb'usan 1293=1877 Zabıt ceridesi

Beşinci içtima

11 rebiulevvel 1294=13/26 mart 1293/1877

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1—Gelen evrak	36
2—Müzakere olunan maddeler:	
Dahilî nizamname	36.41

Beşinci inikad(*)

11 rebiulevvel 1294=13/25 mart 1293/1877
PAZARTESİ

Reis: AHMED VEFİK EFENDİ

*Atufetlû Ahmed Vefik Efendi hazretleri-
nin riyaseti tahtında meclis bugün saat altıda
küşad olunarak evvel-i emrde geçenki içtiman
mazbatası kâtib-i resmî ve Haleb meb'usu
Cabirî Zade Nafi efendi tarafındam kıraat
olundu.*

GELEN EVRAK

Reis — Bu mazbataya dair bir mülâhaza
var mı? Beyan olunsun.

*Mazbata hakkında diyecek bir şey olma-
dığı hey'et tarafındam beyan edildi.*

Reis — Madde beyaniyle sayan-ı istima
olan arzuhallerden bugün iki dane zuhûr etti.
Bunları Arzuhal Encümeninize havale eder
misiniz?

Hey'et — Evet.

Reis — Bir de telegram vardır. Maslâhat
üzerine olduğu için o da arzuhal demektir.
Bunu da şubeye havale ediyorum. Malûmunuz
olsun da ona göre kaydedilsin.

Hey'et — Evet.

DAHİLİ NİZAMNAMENİN MÜZAKERESİ

Reis — Tertib-i müzakerat ıktizasınca
beşinci faslın ikinci müzakeresi olacak.

*Bunun üzerine fasl-ı mezkûr tekrar o-
kundu. Mes'ele istizah için Hey'et-i Meb'usa-
na davet olunacak vâkelâyâ yalnız davet tek-
lifini eden zatın cevap vermesi ve Meb'usan-ı
sairenin mukabeleye hakkı olamaması kazi-*

*yesidir. Bu babda Sebuha efendi makale-i âti-
yeyi irad eyledi:*

“İzahat üzerine sair meb'usun cevap ver-
meye hakkı yok denilmiş ise de mevadd-i âti-
yede vâkelâdan alınacak izahat üzerine reye
müracaat olunacağı yazılmış. Bu rey biraz i-
zah ister. Reye müracaattan evvel mevki-i mü-
zakereye konulacağı yazılsa kifayet eyler.”

Bahaeddin Efendi (Bursa) — Alt tarafın-
daki izahat kâfidir.

Yenişehirli Ahmed efendi (İzmir) — Otu-
zuncu madde için bir şey ilâvesi evvelki içti-
mamızda mukarrer idi. Hattâ mazbatada seh-
ven kaydolunmamış idüğinden sonra tashih e-
dildi. Ben yine o fikirdeyim ki, buraya davet olu-
nacak Vâkelâyâ söz söylemekten sair meb'u-
san dahi mahrum olmamalı. Herkes söylemeli.
Aşağıdaki izahat kâfi görülemiyor.

Birisi — İzahat kâfidir. Sair meb'usanın
söyliyeceği ve soracağı bir şey varsa onu ayrı-
ca bir istizah gibi tervic edebilir.

Diğer birisi — Bence o kâfidir. Alınacak
izahat dinlenir. Badehu tarafeynden işitilen
sözler mevki-i müzakereye konulur.

*Bu madde üzerine her taraftan Nizamda
olan izahatın kâfi olduğuna veya olmadığına
dair bir kaç söz teati edildi. Her meb'usa hak-
k-ı sülâ verilir ise o halde vâkelâdan bir za-
tın koca bir hey'etle mukabele etmesi lâzım-
geleceği ve bu ise işin uzayıp gitmesini istil-
zam eyliyeciği, söylenildi. Meb'uslardan birisi
eğer sair âzanın soracakları şeyler muhtasar
olursa sülâlinde bir beis olmadığını ve yalnız*

(*) Takvim-i Vakayi S. 1872.

uzun uzadıya isticvaba müsaade edilmemesi lâzımgeleceğini *dermiyan etti*.

Reis efendi — Ben de bir meb'us sıfatıyla kendi reyimi arzedeyim. Bu nizamlar bir zaman için masnu olmayup hükmü her zaman cari olacaktır. Binaenaleyh ona göre düşünülerek yapılmıştır. Meb'uslardan birisi vükelâdan istizah edeceği mevaddı elbette evvelce düşünmüş ve istizahat-i lâzimeyi mütalea eylemiştir. İş oyuncak değildir. Binaenaleyh benim reyim Sebuğ efendinin reyi gibidir. Eğer badelmüzakere tashih edilir ise kâfidir. Nizam bir kerre kullanılmakla bitmiyecek. Vükelâdan daha başka sual olunacak şeyler olur ise yine o nizam iktizasınca başkaca sorarlar. Zaten bu gizli bir şey değil ya, vükelânın vereceği cevab ilk teklifi eden zatın kendi itikadınca kâfi olur ise ne âlâ. Olmazsa yine sual olunabilir.

Reis efendi bu kelâmdan sonra reyi umumîye müracaatla kendi reyini tastik edenler ekser olduğu görüldü ise de Yenişehirli zade Ahmed Efendi itirazda ısrar ile re'yi hafî talebinde bulunduğundan keyfiyet ilerde müzakere edilmek üzere kaydolundu.

Nizamın otuz ikinci maddesinde vükelâ-i Devletten bir zat hakkında mes'uliyeti müstelzim olacak şikâyat meb'usan tarafından arz ve vekil-i müşarîinileyh isticvab edildikte vereceği izahat üzerine muhakeme talebini müş'ir mazbata tanzimi sülûsan-ı ekseriyyet-i arâ ile kararlaştacağı fıkrası üzerine reis efendi şu sözü söyledi: "İşte bu bend deminki istizah bendinin bir kat daha tafsili demektir. Eğer dediğiniz gibi madde yalnız istizah ve isticvab ile bitecek değil ise bu bende müracaat olunur. Bu bend evvelkinin mükemmeldir.

Yusuf Ziya Efendi (Kudüs) — Ekseriyyet-i mutlakanın sülûsan demek olması maslahatı tas'ib ediyor.

Reis — Evet, bu gibi maddelerde yalnız bir ekseriyyet-i mutlaka kifayet eder.

Yusuf Ziya Efendi (Kudüs) — Bana kalırsa sülûsanı kaldırıp, ekseriyyet-i mutlaka demek kifayet eder.

Sebuğ efendi bu iş için otuz ikinci maddede üzerine hazırladığı makaleyi kıraat etmek ister.

Reis — Siz kırk üçüncü madde üzerine nutketmek üzere mukayyedsiniz.

Sebuğ Efendi — Hayır, otuz ikinci madde üzerine. Hattâ mazbatasında öyle okundu, *diye bervech-i âti makalesini kıraet eyler*:

"Meb'uslardan biri veya bir kaç vükelâdan bir zat hakkında şikâyeti mübeyyin bir takrir ita eylediklerinde Hey'et-i umumiyyede kiraet olunduktan sonra onu tedkik için şubelerin birine havale olunacağına, mahsus bir encümene havale olunsa, daha münasib gibi görülür. Zira şubelerin birine havale olunmasında iki mahzur görürüm. Birincisi Kanun-i Esasinin otuz birinci maddesinde her ne kadar, ol takrir bu misilli mevaddın müzakeresine memur olan şubeye havale olunur denmiş ise de bizim şubelerin hiç birinin vezaifi ayrıca muayyen değildir. İkincisi şubelerimizin azası bu sene yirmi meb'ustan ibaret ise de, çünkü bu nizamın ileriye de şumulü olacak ve hey'etimiz taksimi iktizasınca sinin-i âtiyede bir şube altmış meb'ustan mürekkeb olacak. Böyle bir cemiyette bu gibi şikâyatın lâyiği ile tedkik ve istizahı pek müşkildir. Onun için ben-denizce böyle bir şikâyet vukuunda hey'ette badelkırae azası yine hey'etten yahud şubelerden ekseriyyet-i âra ile müntehab ve maslâhatın ehemmiyyetine göre beş veyahud on meb'ustan mürekkeb ve o işe mahsus olmak üzere bir encümene havale edilmeli.

Bir de yine bu otuz ikinci maddesinde şubece tahkikat-i lâzime icra ve istikâ olunan zat tarafından izahat-i kâfiye istihsal olunduktan sonra şikâyetin hey'ette şayan-i tatki-k-u müzakere olduğuna ekseriyyet-i âra ile karar verildiği halde bir kararname tertip olunup hey'etçe iktizası icra olunur denmiş ve şayan-i tedkik olmadığına karar verildiği halde ne yapılacağı dercolummamış olduğundan bundan, bendenizin anladığım; mezkûr şubede ol şikâyatının esassız olduğuna karar verilir ise maslâhat ol halde hey'ete gelmiyerek red-dolunacaktır.

Halbuki, madem, ol takrir evvelâ hey'ette okunacaktır. Havale olunan şube olmayıp, bir mahsus encümen olmak lâzımgelir.

Ol encümenin kararı her ne olursa olsun şikâyeti cerh etsin, yahut tasdik etsin, tekrar şikâyet takriri ile beraber hey'ete avdet etmeli ve hey'etçe mezkûr encümenin hülâsa-i kararı şikâyetin lehine olsun yahud aleyhine olsun mevki-i müzakereye konulup ekseriyyetle

verilecek karara göre iktizası icra olunmalı. Velhasıl, ol şikâyetin takriri bir şubeye yahud encümene gönderilmek maslâhata hükmolunmak için olmayup, ancak hey'ete bir sühulet olmak üzere tedkik-i madde ve hülâsasının beyanı için olmalı. Her halde şikâyetin cerh yahud teyidi ve karar-ı kat'î hakkı hey'et-i umumiyyeye aid olmalı."

Reis efendi — Buna mukabele edecek varmı?

Rasim Bey (Edirne) — Var. Şubelerde âzanın kalabalığını müzakereye mani addedemem. Fakat, muhakeme icab eder ise kim muhakeme edecek?

Reis — Nizamda sarahat vardır.

Nizamın otuz üçten kırk ikinci maddesine dair okunan mevad üzerine birgüna itirazları olup olmadığı taraf-ı riyasetten sül edil-dikte hey'et tarafından "pek âlâ, pek âlâ" denildi.

Kırk üçüncü madde varidat ve masarifat bütçesine ve tahsisat tertibine ve menafi-i mahalliyyeye aid kavaninin iki defa müzakere kaidesinden müstesna tutulması ve def'a-i vahidede kararlaştırılması fıkrası üzerine Nofel efendi itiraz için ismini evvelce kaydettirmiş olduğundan makalesini bervech-i âti kiraet eyledi:

"Hey'eti Meb'usan nizamname-i dahilisi yedinci faslının kırk üçüncü maddesinde varidat ve masarifat bütçesine ve muhasebe-i katiyyeye ve tahsisat tertibine ve menafi-i mahalliyyeye aid kavaninin iki defa müzakere kaidesinden müstesna olup katiyyen kabulü hakkında ekseriyyet-i âraya müracaat olunmak için bir defa müzakere kâfidir. Bunlara aid lâ-yihaların ve bunlar için teklif olunan tadilâtın ekseriyyet-i âra ile kabul veya reddi mevadd-i müstaceleye dair dokuzuncu fasılda tayin olunan usule tevfiikan icra olunur, diye musarrah bulunması ve dokuzuncu fasla bilmüracaa lâ-yihaların madde bemaadde ve bunlar için teklif olunan tadilâtın birer birer müzakeresine devam olunmak beyan kılınmakla beraber ol müzakerenin yalnız bir defa cereyan etmesi dermiyan olunmuş.

Halbuki malûm buyurulduğu vechile mevzu-i bahs olan levayih, umur-i maliyyeye dair olup bu işe saltanat-i seniyyenin en mültezem mehamm-i aliyyesinden ve im'an-i nazar ile tet-

kiki meclis-i âcizanemizin uhdesine muhavvel vezaifin külliyyatından ve ez her cihet celb-i nazar-i dikkat eden mevaddın bulunduğu cihetle müzakeresinin bir defa kifayet etmediği takdirde arız ve amîk mütalea ile matlûb-i âlî vechile bahs ve tedkik olunmak üzere kaideye tevfiikan iki defa müzakere olunması tabirinin ilâvesi elzem görünür." *Makale-i mezkûre üzerine bazı taraftan beyan-i fikir edilmek istenildiği sırada Manok Karaca efendi (Haleb) dahi makale-i âtiyesini okudu:*

"Mücerred kariha-i sabiha-i hazret-i şehriyariden olarak ihsan buyurulan Kanun-i Esasî ahkâm-i münifesi iktizasınca her meb'un serbestçe ifade-i re'y-ü meram etmeğe hakk-ü salâhiyyeti müsellemler bulunduğuna mebni bugün mevzu. ibahs olan mevadd-ı nizamıyye hakkında meb'usu bulunduğum Millet-i Muazzama-i Osmaniyyenin menafiine hayırlı bildiğim bazı efkâr-u mülâhazatımın beyanına kendimi borçlu gördüm.

Nizamnamei dahilîmizin, kanun lâ-yihalarının hey'et-i umumiyyede usul-i müzakeresi hakkında olan yedinci faslının kırk üçüncü maddesinde "varidat ve masarifat bütçesine ve muhasebe-i katiyyeye ve tahsisat tertibine ve menfat-i mahalliyyeye aid kavaninin iki defa müzakere kaidesinden müstesna olup katiyyen kabulü hakkında ekseriyyet-i âraya müracaat olunmak için bir defa müzakere kâfi olduğuna" dair tasrihat-i mahsusa varsa da bunun ne sebebe mebni idüğü ve ne esas üzerine müesas bulunduğuyı cayı sül-ü istizahtır.

Çünkü, varidat ve masarifat bütçesi ve muhasebe-i katiyyeye dair olan kavanin ve hususiyle tahsisat tertibi ve menafi-i mahalliyye gibi şeyler, cism-i idarenin ruhu mesabesindedir. Ve bunların derece-i ehemmiyyeti sair mevadda kıyas olunamaz.

Bunlara dair vazolunacak kavanin ve nizamât lâ-yihalarının daire-i müzakeresi mümkün ise sair kavanin müzakeratından daha ziyade tevsi olunmalıdır. Nizamname-i dahilîmizin otuz üçüncü maddesi ahkâmınca "Her kanun lâ-yihası lâakal beş gün fasıla vermek şartıyla ayrı ayrı kâmilan kiraet ve müzakere olunmadıkça kabul veya reddi hakkında ekseriyyet-i âraya müracaat olunmamak" lâzımgelir iken memleketimizin hayat ve mematı mes'elesi olan mevzu. ibahs kavanin lâ-yihalarının tacil-ü

tahdid-i müzakerelerinde mülkçe bir faide veya menfaat göremem. Bilâkis ilerde mazaratı mucib olacağını dahi mülâhaza ederim. Zikrolunan kavanin lâyihaları hakkında nizamname-i dahilimizde mevadd-i müstacele için tayin olunan usul ve nizamına ittiba olunmaktan maksad eğer bunlara mevadd-i müstacele nazariyle bakılmak mülâhazasına mebni ise nizamname-i dahilimizde mevadd-i müstacele hakkında ayrıca bir fasıl ve kanun bendleri mevcuddur. İndeliktiza zikrolunan bendler ahkâmınca bunların lüzum-i tacilleri Meclis-i Meb'usan reyî ile tasdik ettirildikten sonra mevadd-i müstacele gibi taht-i tezekkür ahalîbilecekleri derkârdır. Bu suretçe dahi mevadd-i mebhüs-ün anhanın nizamnamece umur-i müstacele sınıfına idhal olunmasının adem-i lüzumu tebeyyün eder. Ve şu usul-i istisnaiyyenin ittihazına hacet messetmiyeceği aşikâr görünür.

Hususâ ki, Hey'et-i Meb'usanın böyle mühim bir maddede arız ve amîk tedkik ve mütaleasına meydan verilmesi ve mükellef oldukları vezaif-i mukaddeseye ve menafi-i mülk-ü millete tevafuk edencesine rey beyan edecek bir halde bulundurulması matlûp ve mültezem olup böyle mühim ve nazik mesailde suret-i müstacelede ita-i re'y etmeye icbarları ve daire-i müzakerelerinin tahdidi tarafına gidilmesi netayic-i haseneyi müntic olamayacağından bend-i mezkûrun lüzum-i ıslahını arz ve ityan ederim.

Eğerçi, ıslahını arzylediğim kırk üçüncü bendin ahkâmı Avrupada ol babda cari olan usule mütabık olduğu dermiyan edilir ise de buna cevaben yalnız şurasını beyan ve tekrar ederim ki bu makule kavanin ve nizamât vaz'ında evvel-i emrde memleketimizin bulunduğu ahval taht-i tedkik-ü tecessülse alınarak ve Avrupa memalikiyle mukayese edilerek hasıl eylediğimiz neticeye göre onların nizamâtını tâdil ve badehu kabul ve icraya müsaraat edelim. Yani, vaz'eyleyeceğimiz kavanin ve tesis eyleyeceğimiz nizamât memleketimizin ihtiyacına tamamiyle mutabık ve ahalimizin tahammül ve iktidarına her vechile muvafık olmasına dikkat ve gayret edilmekle beklenen neticeyi istihsal edebilelim. Vazaif-i mevkûlemizi bihakkın icra etmiş olalım.

Hülâsa: memalik-i mütemeddine ahalisi

tarafından kemal-i müşkilât ile destres olunagelen kaide-i meşrutîyyet ve kavanin-i esasiyye padişah-i hürriyetküster ve şehinşah-i tebaaperver efendimiz hazretleri tarafından mücerred avatif-i celile-i şahanalarına bir ilâve-i cemile olarak Millet-i Osmaniyyeye ihsan ve inayet buyurulmuş olup ancak memalik-i mütemeddineye mahsus olan usul-i meşveretin mevkuf-ün aleyhası olan dirayet ve ehliyeti haiz zevatın Avrupaya nisbeten memleketimizde killeli müsellemler ve alehusus ilerde vuku bulacak intihabatta ekserisi ehl-i zürre olan ve umur-i siyasiyyede bulunmayan zevattan mebh'usan intihab olunması muhtemeldir. Bundan hasıl olacak nakayisi tadil ve ikmal edecek bir şey varsa o da derece-i matlûbede ve belki daha ziyade mebh'usanın teemmül ve tezekkürlerine meydan vermek kazıyyesidir ki bu da daire-i müzakeratın tevsii ile olur. İmdi, esbab-i zafımızdan biri ve en başlıcası olan idare-i maliyyemize merbutiyyet-i kâmileli bulunan kırk üçüncü bendde musarrah fikarat-i nizamiyyenin adem-i kabulüne dair her mebh'usun müttefikan rey vereceğini ve madde-i mezkûrenin ıslahı teklifinde bulunacağını kaviyyen memul ederim."

Reis efendi — Buna cevap var mı?

Hüdaverdi Efendi (İstanbul)—Var. Bu pek nazik bir mes'eledir. Bütçeye ve tahsisata ve menafi-i mahalliyyeye aid kanunlar evvelce encümenlerde dolaşacaktır. Onlarda lâyikile tetkik olunacaktır. Yalnız hey'et-i umumîyyede müzakeresi bir defaya mahsus olacak. Böyle olmazsa işin arkası alınamaz. Teşvişi mucib olur. Belki de bir fenalık zuhur eder. Avrupada bu yolda cereyan ediyor. Bunun yirmi senedir faidesi ve başka suretlerde mazarratı görüldüğü için böyle yapılmıştır. Ben bu bendin ibkâsını isterim.

Azadan birisi — Bu pek mühim ve câlib-i dikkat bir maddedir. Müzakeresi bir defada olmaz. Elbette iki defada olacağını ilâve etmeli.

Reis efendi — Bunun aleyhinde rey var mı?

Hersekli İbrahim Efendi (Bosna) *makale-i âtiyeyi serd'eyledi:*

"Varidat ve masarifat bütçesine ve muhasebe-i katiyyeye ve tahsisat tertibine ve menafi-i mahalliyyeye aid kavanin iki defa mü-

zakere kaidesinden müstesna olup katiyyen kabulü hakkında ekseriyyet-i âraya müracaat olunmak için bir defa müzakere kâfi olduğu nizamname-i dahilde şart kılınmış. Filhakika bir müzakere ile karar-i kat'i itası eğerce cümlece mülzem mevaddandır. Lâkin böyle variedat ve masarifât bûdcesinin tedkiki ile tahsisatın tertibi gibi mevadd-i dakika.i muazzama-ya bir defa müzakere ile karar-i kat'i verilemez. Çünkü bir maddeye bir dereceye kesbi itilâ olunmadıkça verilecek karar rehin-i savab olamaz. Bendenize kalsa, bu madde hakkında matlûb olan istitlâatın kesbi hususî ve âlenî olarak arız ve amîk bir kaç defa müzakere ile ancak hasil olabilir. Mevadd-i müstaceleye dair dokuzuncu fasılda taleb-i tacilin kabul ve adem-i kabulü hey'etin reyine muhavvel olduğuna bakılınca bu suret eğerci müzakerenin temdidi caiz olduğunu işrab etmekte ise de efkâr-i âcizaneme göre şu kırk üçüncü bendin ruy-i hakikatinden ref-i perde-i istibah olunmak üzere iki defa müzakere kaidesinden müstesna kaydının kaldırılması yahud herkes şüpheden vareste olmak üzere mevadd-i mezkûrenin iki defa müzakere kaidesinden müstesna tutulmasının sebebi nedir? izah buyurulması münasibdir."

Reis — Bu okunan nutukların aynı veril-
sin ki yanlış olmasın. Aynen kaydolunsun.

Birisi — Bu gûna mevadd-i mühimmede
teahhur caiz değildir. Bend baki kalsın.

Reis — Bu henüz birinci okunuştur. Daha
okunacak. O cihetle daha mülâhaza caizdir. Lâkin şunu da mülâhaza etmeli ki kanunlar müzakeratı teshil için yapılmıştır. Hatıra bir fenalık gelmesin. Bunda kaybedecek vakit olmadığı için gayetle sürat lâzımdır. Biz sene başında içtima edeceğiz. Üç, beş gün zarfında bu gibi işleri yapıp bitirmezsek devlet memurlarını dahi işlerinde tehir ederiz. Mademki baş başa verip kanun yapacağız. Bunda muradımız mutlâka şiddet ve sürattir. Bûdce vesaire hakkında ne söyleyecek iseniz birinci müzakerede söyleyiniz. Elhasıl bu madde burada kalsın. İkinci kiraatte reye baktığımız zaman yine bu söhbeti ederiz.

Kırk dördüncü maddede hey'ete verilecek arzuhaller bir cemiyet tarafından getirilir ve ya gönderilir ise kabul olunmayacağı fıkrası üzerine Yenişehirli zade Ahmed Efendi (İzmir)

itiraz ederek:

"Getirilirse, cemiyetle geleceği için kabul olunmasın. Fakat, gönderilirse niçin kabul olunmasın? Hükûmetleri ve valileri hakkında şikâyetleri olan ahali arz-ı mahzar etmesinler mi?"

Demesi üzerine cereyan eden müzakerede maksad cemiyetle takdim edilmemesinden ibaret olduğu ve ne kadar mühür ile memhur olsa zarar etmiyeceği kararlaştırıldı.

Vükelâya havale edilen arzuhallere ve hususat-i saireye on beş günde cevap gelmez ise taraf-i riyasetten tekid olunacağı fıkrası üzerine Simonaki Efendi (Konya) nutk-ı âtiyi irad eyledi:

İlinci madde vükelâ-i devletten bir zata tebliğ olunan arzuhale dair, nihayet on beş gün kadar cevap zuhur etmez ise reis tarafından tekid ve ihtar olunur, diye yazılmıştır.

Evvelâ on beş gün müddet ziyade olup tehir-i maslâhata sebep olacağından tebliğ olunacak istidanın ehemmiyyeti Meclis-i umumiyyece karar verildiği halde üç günden ziyade müddet ita olunmayarak cevabı istenilmelidir. Cevab vermez ise ikinci defa tekid olunması gösterilmiş ise de ikinci tekidde cevap vermez ise ne olmak lâzımgelceği hakkında sükût olunmuş. Vakia Kanun-i Esasınin otuz sekizinci maddesinde Meclis-i Meb'usanda meb'uslardan birinin iddiası üzerine ekseriyyetle karar verilerek istizah-ı madde için vükelâdan biri davet olundukta mes'uliyetini üzerine alıp cevabını tehir etmek salâhiyetini haiz olacağı musarrah ise de istida tebliğinin dahi ikinci tekidde cevabı verilmeyecek olur ise kezaalik mes'ul olacağının ve artık cevap gözetilmeyerek mesuliyeti havi Makam-i Sadarete bamazba. ta beyan olunması iktiza edeceğinden dahi ilâvesi elzem gibidir. Saniyen mes'uliyet-i mezbureden dolayı olunacak muamele neden ibarettir ve ne olmak elzem gelecektir? Eğer yalnız mes'uliyet lâfızda kahrısa hiç birisinin neticesine nail olunamayacağından şu hususta dahi ne olmak lâzım idiği babında re'y-i âcizanem beyanına nizamname-i mezburun ikinci maddesi ahkâmına nazaran ictisar olunamadı. Çünkü, bend-i mezbur ile Kanun-i Esasınin otuz birinci bendinde meb'usanın dahil-i daire-i vazifesi olan ahvalden dolayı deye yazılmış olup şu vazifenin ne gibi maddeler idiği birer

birer tadad olunmamış idiğinden ne derecelere kadar rey vereceğimi bilmiyorum. Vazifenin ise derece-i ûlâda bilinmesi elzem olup bilinmediği halde karanlıkta yol yürümek gibi olacağından mezkûr nizamname-i dahilinin her bendinin dahi münasib vechile tashihi güç olacağı re'y-i âcizanemce anlaşılmaktadır. Şu hallere nazaran bend-i mezburun tashihinde, vazifenin tamamıyla bilinmesi keyfiyetlerinin hey'et-i Meb'usanın reyine müracaat arzolunur."

Bunun üzerine, bir hayli müzakere cereyan ile vükelâdan gelecek cevabın mükemmel olması için taharriyat-i lâzime icra edilmek üzere on beş gün zaman verilmesi lâzımgeleceği ve bazılar indinde dahi kifayet edeceği söylendi.

Nihayet Cabirîzade Nafi Efendi (Haleb)—vükelâyaya havale olunan şeylere on beş gün zarfında cevap verilmez ise tekid olarak bir on beş gün daha mürur eyler ve bu suretle mürur edecek on beşer günler nihayet Hey'et-i Meb'usanın müddet-i içtimai olan üç veya dört ayı tecavüz eder. İş bittabiî sene-i âtiyyeye tehir olunur. Hasılı bu müddetin bir haftaya tenzil ve tadili maslâhata daha muvafık olur gibi tahattür ederim.

Demiş ve müzakerenin nihayetinde bu rey ekseriyetle tasdik olunmuştur.

Birisi — Havale edilen işlere cevap gelmezse edilecek muameleye dair nizamda sarahat yoktur. Yalnız tekid, diyor. Bu tekidlerin nihayeti ne olacak?

Reis — O halde, vükelâyı davet ederiz. Buraca sorarız. Fakat, inşaallah her işi on beş günde görmeliyiz. Günde on beşer tanesini yazarak peyderpey gelecek cevaplar üzerine icra ederiz. Bu cihetle, ben bunda mahzur görmem. Bu böyle kabul olunsun mu?

Ekseriyet — Olunsun.

Bir maddenin lehine veya aleyhine tayin-i esami ile rey verenlerin isimleri resmî gazeteye dercolunacağı fıkrası üzerine Nafi efendi (Haleb) "bunu gazeteye dercten maksad ne?" demesi üzerine Reis efendi "Herkes reyinden mes'ul olsun için" cevabını verdi. Nizamın on beşinci faslına gelindikte Reis efendi bugünkü işin bu kadar olduğunu ve yalnız iki mes'ele muhtelifünfih kalıp onlara da bakılacağını ihtar ile meclise hitam verdi.

Meclisin hitamı saat sekize çeyrek kala vuku bulmuş ve ondan sonra azâ şubelere dağılıp umur-i hususiyeleriyle iştigale başlamışlardır.

